Tekst gwarowy — Dorotowo 2

Autor: Monika Kresa

{smoothgallery image=F1505.jpg&title=Edward Cyfus&caption=Edward Cyfus}Informator: Edward Cyfus – urodzony w 1949 roku w Dorotowie pod Olsztynem w rodzinie mazursko-warmińskiej. Do 1981 roku mieszkał w Barczewie, skąd wyjechał do Niemiec na kilka dni przed wybuchem stanu wojennego. Do Polski wrócił w 1992 roku. Jest autorem licznych pogadanek i opowieści w gwarze warmińskiej, które w latach 1998-2002 wygłaszał co tydzień na antenie Radia Olsztyn, w formie opowiadań publikował je natomiast od roku 2003 w „Gazecie Olsztyńskiej”. W roku 2000 wydał zbiór gawęd warmińskich „Po naszamu”. Jest kierownikiem Polsko-Niemieckiego Centrum Młodzieży w Olsztynie. Nagranie: Ada Sieńkowska
Zapis i wstępne opracowanie: Monika Kresa
Weryfikacja: Halina Karaś Wielkanoc {vm}T152.mp3|L{/vm}

No, u {tt}u noju = u nas, forma liczby podwójnej zaimka my.|noju{/tt} na Warmiji to było jenoż troche {tt}= inaczej, prejotacja samogłoski i z obniżeniem artykulacyjnym i do e.|jenaczej{/tt} {tt}= jak, północnopolskie przejście nagłosowego ja- w je-.|jek{/tt} w Polsce. Na {tt}= Wielkanoc, asynchroniczna wymowa spółgłoski wargowej w’ z pominięciem wargowości (v’ > ź); udźwięcznienie wewnątrzwyrazowe (k’ > g’), podwyższenie artykulacji samogłoski ścieśnionej a i jej utożsamienie się z o.|Zielgonoc{/tt} to u noju nie znali ludzie tych śmigusów dyngusów, to chodzili u noju po smaganiu młode {tt}szurek ‘chłopiec’ (z niem. der Schurke)|szurki{/tt}, takie {tt}przidon ‘druh, drużba weselny’|przidony{/tt} już {tt}= kawalerzy, formy niemęskoosobowe w funkcji męskoosobowych bez nacechowania ujemnego .|kawaliery{/tt} jak to się tera mózi to {tt}= mieli, asynchroniczna wymowa wargowej miękkiej m’ jako mń (z elementem asynchronicznym ń).|mnieli{/tt} zawdy {tt}urichtowany ‘przygotowany, przyszykowany’, północnopolskie podwyższenie artykulacji y do i.|urichtowane{/tt}, uszikowane gałujski z {tt}kadyk ‘jałowiec’ (z lit.)|kadyka{/tt} i tam kadykam tak po nogach to na krew {tt}= lepiej, asynchroniczna wymowa spółgłoski p’ z miękkością wyodrębniającą się w postaci ś (p’ > pś).|lepsiej{/tt} robziło, nie. {tt} dziewczok ‘dziewczyna, dziewczę; przyrostek -ak dla nazw istot młodych. Wymowa a pochylonego jako o.|Dziewczoki{/tt} abo i kobziety, a jek {tt}sztromfka ‘pończocha’ (z niem. der Strumpf)|sztromfki{/tt} byli drogie takie nylonowe, to tedy nie brali kadyka, tlo takie zitki z brzozy i tami zitkami {tt}= brzozowymi, wymowa końcówki N l.mn. przymiotników -ymi z rozszerzeniem do -emi i szeroka wymowa powstałej grupy eN jako aN, stąd -ami.|brzozowami{/tt} po tych, po tych nogach smagali, nie. No szurki to chodzili od chałupy do chałupy po tem smaganiu. Jeszcze {tt}zawdy ‘zawsze’|zawdy{/tt} coś, cóś dostali za to: abo, abo jakieś tam jojko abo {tt}= kawałątek, nosówka ą w śródgłosie wymawiana ze zwężeniem jako un.|kawaluntek{/tt} {tt}woszta ‘kiełbasa’ (zapożyczenie z niem. die Wurst)|woszty{/tt}, abo co smakozitego, a {tt}= czasami, jabłonkowanie, czyli wymowa spółgłosek dziąsłowych i środkowojęzykowych jako zmiękczonych dziąsłowych (tu cz > cz’).|cziasami{/tt} psieniandzów, nie? No, a z kobzietami, z młodymi {tt}frajlena ‘panna, dziewczyna, młoda kobieta’ (z niem. die Fräulein)|frajlenami{/tt} to było, to było jenaczej. To jek tam szurek czy przidon w te zaloty szed, to tak {tt}= ona, prelabializacja, czyli poprzedzanie samogłosek o, u (tu o) w nagłosie przez ł (u niezgłoskotwórcze).|łona{/tt} na niego {tt}= życzliwym, wymowa końcówki N l.poj. przymiotników -ym jako -am (na skutek rozszerzenia artykulacyjnego i szerokiej wymowy powstałej grupy eN jako aN).|życzliwam{/tt} łokam spojrzała nie, jek jo wysmogoł. {tt}= jajka, wymowa a pochylonego jako o.|Jojka{/tt} u noju na Zielgonoc sia tysz {tt}= też malowało, fonetyka międzywyrazowa nieudźwięczniająca|malowało{/tt}, ale jenaczeyj po {tt}= po swojemu, szeroka wymowa e jako a przed nosową m.|swojamu{/tt}, tam {tt}= farb, rozszerzenie zakresu występowania końcówki -ów w D. lmn. także na rzeczowniki rodz. żeńskiego.|farbów{/tt} żodan na wsi nie kupował, {tt}tlo ‘tylko’.|tlo{/tt} {tt}= w cebuli, ruchoma końcówka czasownika w 1. os. lmn. czasu przeszłego -m (malowalim) przyłączona do rzeczownika.|w cybuliam{/tt} jojka malowali, na taki brunatny kolor abo w burokach, w saradeli na {tt}=zielono, samogłoska o przed spółgłoską nosową wymawiana jako głoska pośrednia między o i u (oN > ouN).|zielouno{/tt} teysz, a jek sia to jojko do naprzód z jednej farby do drugiej układło, to jeszcze jenaksze farby byli, nie? Ale {tt}= najwięcej, przedrostek no- w przysłówkach stopnia wyższego, archaiczny, w polszczyźnie ogólnej zastąpiony przez naj-, asynchroniczna wymowa w’ (z pominięciem wargowości), szeroka wymowa nosówki przedniej ę jako an (przed spółgłoską przedniojęzykowo-zębową zwarto-szczelinową).|noziancyj{/tt} to było tak co Wzielgonoc sie zaczynało od psierszej mszy. Bo jek człowiek źje to, przed tam był Wzielgi Post, i bez Wjelgi Post na Warmiji katolickie ludzie pościli, ale {tt}richtik ‘rzeczywiście, dokładnie’ (z niem.)|richtik{/tt}, mojo uma to bez całan post razu mleka do gamby nie wziyła, bo to była feyta, bo to jak nie szło mniajsa razu bez caoluśki post, a kokoszów, {tt} = mięsa, asynchroniczna wymowa wargowej miękkiej m’ z

miękkością wyodrębniającą się w postaci ń (m’ > mń). Szeroka wymowa samogłoski nosowej ę z elementem j zamiast rezonansu nosowego (ę > aj). |mniajsa{/tt} z kokoszów to tyż tak bez Zielgij Tydzieań to już cole. {tt}= ryby, typowe dla Polski północnej podwyższenie artykulacji y do i (nie miękczy poprzedzającej spółgłoski).|Riby{/tt}, riby to, to mogli jeść, to nie było post. Choć ten łostatni Zielgij Tydzieań, to jusz razu ani masła, ani mniajsa i tworogu prazie teysz nie. Na łobziod to cziasami ślepeygo śledziam jedli. No śledzia to {tt}= się, wygłosowa nosówka ę wymawiana jako głoska pośrednia między e i a z całkowitym odnosowieniem.|siea{/tt} u noju jadło tak do łobziadu tak z kartoflami ugotowanami, usztamfowanami, a śleydź był zawdy tak: przegotowana, przegotowano woda z łoctam, z {tt}= cebulki, podwyższenie artykulacyjne e do y, w tym wyrazie w dialekcie mazowieckim ma charakter zleksykalizowany.|cybulki{/tt} troszka kubeby, bobkowego listka i trocha cukru, a ślepy śleydź to było to wszystko, no śledzia tam nie było, nie? No i Wjelgo Sobota to już {tt}cołki ‘cały, całkowity’|cołki{/tt} post.